

ذره یین

هشدار هوشمندانه یا فرضنی برای بازتعریف مسیر

ایران در برابر بازگشت تحریم‌ها چه باید کند؟

تصمیم شورای عالی امنیت ملی مبنی بر تعلیق همکاری با آژانس بین‌المللی انرژی اتمی، واکنشی به اقدامات ۳ کشور اروپایی و فشارهای بین‌المللی است، اما نگاه علمی و تجربی نشان می‌دهد که این اقدام اگر صرفاً واکنشی و کوتاه‌مدت باقی بماند، می‌تواند تبعات قابل توجهی برای ایران داشته باشد. تجربه تاریخی و تحلیل رفتارهای بین‌المللی نشان می‌دهد که کاهش ارتباط با آژانس علاوه بر فراهم‌کردن زمینه روایت‌سازی‌های منفی، می‌تواند دستاویزی برای اعمال فشارهای حقوقی و سیاسی بیشتر علیه ایران شود و حتی حمایت برخی کشورهای غیرغربی را که تاکنون در کنار ایران ایستاده‌اند، کاهش دهد. نکته مهم این است که در تصمیم‌گیری‌های حساس و کلان، پرهیز از واکنش‌های احساسی و لحظه‌ای امری حیاتی است. سیاستگذاری کوتاه‌مدت، حتی اگر انگیزه آن دفاع از حقوق هسته‌ای باشد، بدون در نظرگرفتن پیامدهای حقوقی، اقتصادی، فناورانه و دیپلماتیک می‌تواند جایگاه کشور را در سطح بین‌المللی تضعیف کند. از این منظر، تعلیق همکاری باید تنها بخشی از یک نقشه جامع و بلندمدت باشد که مبتنی بر سناریوهای متعدد، ارزیابی ریسک‌ها و ابزارهای جبرانی است. تصمیم اخیر شورای امنیت مبنی بر رد قطعنامه‌ی تداوم لغو تحریم‌ها علیه ایران به معنای بازگشت فشارهای حقوقی و اقتصادی در سطح بین‌المللی است. این رخداد صرفاً یک چالش سیاسی یا حقوقی نیست، بلکه می‌تواند اقتصاد، امنیت و روابط خارجی کشور را در مقطع حساسی تحت تأثیر قرار دهد. با این حال ایران می‌تواند با طراحی راهبردی چندلایه، ضمن کاهش آثار این تصمیم، حتی از دل بحران، فرصت‌هایی تازه خلق کند. نکته مهم این است که این بار آمریکا آغاگزکنده روند بازگشت تحریم‌ها نبود؛ بلکه سه کشور اروپایی (بریتانیا، فرانسه و آلمان) مکاتیمس «اسنپ‌بک» را فعال کردند و با جلب همراهی برخی اعضای شورا، زمینه‌ساز رأی منفی به قطعنامه‌ی تداوم لغو تحریم‌ها شدند. همین موضوع نشان می‌دهد که اروپا در شرایط کنونی، ابتکار عمل بیشتری در فشار علیه ایران به دست گرفته و لازم است سیاست خارجی ایران بیش از گذشته متوجه مهار و مدیریت شکاف‌ها در اروپا باشد. در این شرایط، دیپلماسی فعال و ائتلاف‌سازی اهمیت مضاعف دارد. اگرچه کشور علیه ایران رأی دادند، اما همراهی چین، روسیه، انگلستان و الجزایر نشان می‌دهد همچنان ظرفیت ایجاد جبهه‌ای مخالف با سیاست‌های یکجانبه غرب وجود دارد. ایران باید دیپلماسی چندجانبه خود را در سازمان‌های منطقه‌ای نظیر بریکس، شانگهای و اوپک تقویت کند و از این بسترها به عنوان پشتوانه‌ای سیاسی و اقتصادی بهره گیرد. در کنار آن، خنثی‌سازی تحریم‌ها از مسیر اقتصاد منطقه‌ای ضروری انکارناپذیر است. بازارهای همسایه همچون عراق، ترکیه، افغانستان، آسیای مرکزی و حوزه خلیج فارس می‌توانند ضربه‌گیر اولیه بازگشت تحریم‌ها باشند. ایجاد سازوکارهای مالی دوجانبه بر پایه ارزهای محلی یا تهاثر کالا و افزایش سهم تجارت غیرنفتی از ابزارهای اصلی در این مسیر به شمار می‌روند. البته همه این اقدامات باید تقویت اقتصاد درون‌زایی‌اثر خواهد بود. بزرگ‌ترین پشتوانه ایران در مقابله با تحریم‌ها، اقتصادی مقاوم و متکی بر ظرفیت‌های داخلی است؛ شفافیت مالی، کاهش فساد، تسهیل فضای کسب‌وکار، حمایت از جوانان، تربیم تیم مدیریتی با استفاده از ظرفیت نخبگان و حمایت واقعی از تولید می‌تواند تاب‌آوری کشور را افزایش دهد. در کنار آن، مدیریت افکار عمومی و سرمایه‌اجتماعی اهمیت ویژه‌ای دارد.

هشدار: نه شکست

بازگشت تحریم‌ها به‌طور مستقیم بر زندگی مردم اثر می‌گذارد و شفاف‌سازی دولت، ارائه برنامه‌های روشن برای کنترل تورم و حمایت از اقشار آسیب‌پذیر ضرورتی جدی است تا اعتماد عمومی حفظ شود. دولت باید از حالت روزمرگی خارج شده و ابتکار عمل را با طرح‌های فوری، علمی و جامع به‌دست گیرد و هر چه سریعتر از حالت انفعال و انتظار خارج شود. بدون همراهی جامعه، هیچ سیاست مقابله‌ای کارآمد نخواهد بود. باید گفت

بازگشت تحریم‌ها یک شکست قطعی نیست، بلکه

هشدار است برای ایران تا دیپلماسی، اقتصاد،

سیاست داخلی و نحوه مدیریت خود را بازآزمایی کند.

اگر راهکارهای یادشده با جدیت و هماهنگی دنبال

شوند، می‌توان فشارهای خارجی را به فرصتی

برای تحول ساختاری در کشور بدل ساخت. ایران

می‌تواند هم‌زمان اقداماتی علمی و دیپلماتیک

انجام دهد؛ توسعه دیپلماسی منطقه‌ای و علمی

برای نشان دادن شفافیت و مسئولیت‌پذیری ایران

در حوزه هسته‌ای، بهره‌گیری از ظرفیت نهادهای

بین‌المللی جایگزین و موازی برای استمرار تبادل

اطلاعات فنی، طراحی سناریوهای چندلایه برای

مواجهه با واکنش‌های جهانی شامل مدیریت

تحریم‌ها، تعامل با کشورهای غیرغربی و حفظ

مسیرهای تجاری و فناوری، و ارزیابی مداوم اثرات

اقتصادی، فناورانه و حقوقی تصمیمات برای

جولگری از آثار جانبی منفی. نگاه متفاوت و علمی

نشان می‌دهد که ایران نمی‌تواند صرفاً بر مقاومت

تکیه کند، بلکه باید تعاملی هوشمندانه‌ایم حفظ

حقوق هسته‌ای، بهره‌گیری از فرصت‌های تعامل

و پیشبرد منافع ملی ایجاد کند. تنها در چارچوب

چنین استراتژی بلندمدت و نظام‌مند است که

کشور قادر خواهد بود هم منافع ملی را حفظ کند

و هم جایگاه‌ها مشروع خود را در نظام بین‌الملل

تقویت نماید.

دوشنبه

۱۴۰۴ ۰۶ ۳۱

۲۹ ربیع‌الاول ۱۴۴۷ / ۲۲ سپتامبر ۲۰۲۵

سال هشتم

شماره ۲۲۰۶

«آرمان ملی» تأثیر دل‌وایسان در احتمال بازگشت تحریم‌ها را بررسی می‌کند

تحرك تندروها برای منافع کاسبان تحریم

◀ محمود واعظی: عملکرد افراطی تندروها کشور را به این نقطه رسانده است

◀ یک‌بام و دو‌هوای تندروها

با روی کارآمدن دولت مرحوم رئیسی که مورد حمایت تندروها و دل‌وایسان بود در سال ۱۴۰۰ با اینکه دستگاه سیاست خارجی در گام اول می‌توانست مذاکرات به نتیجه رسیده عراقچی و در دولت حسن روحانی که برای تعامل و مذاکره با دنیا‌آمده بود آنچه‌می‌توانستند برای تخریب دولت و دولتمردان و مذاکرات انجام دادند تا این تخریب‌های تدریجی و هوشمندی مردان کارکنته دستگاه دیپلماسی و در رأس آن دکتر محمد جواد ظریف بر خلاف خواسته تندروها ایران با کشورهای غربی به توافق دست یافت و برجام متولد شد تا بتواند شرایط تحریمی را برای ایران تسهیل کند. چه اینکه با برجام و منطبق بر قطعنامه ۲۲۳۱ تمامی اقدامات سیاسی و امنیتی لغو شد که این اقدام بسیار بر مناسبات اقتصادی و تجاری بین‌المللی ایران تأثیر گذاشت. اما تندروها از آنجا که از ثبات و آرامش در کشور گریزانند و در فضای تشنج و تنش تنفس می‌کنند برجام را در مجلس آتش زدند تا برای دولت روحانی شمشیر را از رو ببندند. همین دست اقدامات و البته بی‌قانونی و قانون‌گریزی آمریکایی‌ها سبب شد آنها به‌طور یکجانبه از توافق خارج شوند و اروپایی‌ها نیز طبق معمول همیشه مستأصل بمانند. گرچه پس از بی‌عملی اروپایی‌ها ایران نیز گام‌های عقب‌نشینی خود را برداشت. اما در شرایطی که به نظر می‌رسید برجام به انتها رسیده مذاکرات با ۲+۱ برای احیای توافق آغاز گردید که بازمه با همه‌ها و حملات تندروها مواجه گردید. با این حال پس از چند دور مذاکرات در وین طرفین به جایی رسیدند که به قول حسن روحانی در بهار ۱۴۰۰ دکتر عراقچی معاون وقت وزیر خارجه نیم‌ساعته می‌توانست با طرفین برجام به توافق جدید برسد و برجام را احیا کند؛ اما با درپیش بودن انتخابات مذاکرات مسکوت ماند تا در دولت بعدی تعیین تکلیف شود.

◀ هزینه‌تراشی تندروها

قائم‌مقام حزب اعتدال و توسعه در خصوص حملات به دولت‌های حسن روحانی اظهار کرد: این افراد همان مخالفان برجام هستند وقاعدتا باید از اسنپ‌بک و پایان برجام خیلی خوشحال باشند، زیرا همه چیز در حال بازگشت به قبل از برجام و دولت دهم است که مطلوبشان بود. در عرصه سیاست داخلی، باید میان انتقاد مشروع و سازنده و سنگ‌اندازی و کارشکنی سیاسی تفکیک قائل شد. خیر، آنلاین نوشت: محمود واعظی در خصوص عدم راهکار جایگزین برای برجام از سوی مخالفان اذعان کرد: این افراد بسیار ظخیر امروز را نمی‌بینند؛ شرایطی که نه جنگ است و نه صلح و نه نظر اقتصادی نیز بسیار حساس است. آنها همچنان همان حرف‌های ده سال پیش را تکرار می‌کنند. وقتی برجام شکل گرفت، می‌دانستیم یکی از بزرگ‌ترین توفیق‌های آن لغو شش قطعنامه پیشین از طریق قطعنامه ۲۲۳۱ است و قرار بود طی ۱۰ سال همه موانع مرتفع و در نهایت کاملاً از بین برود. وی افزود: مخالفان از زور اول به صدر تا ذیل برجام انتقاد غیرموجه و سیاسی داشتند. در اواخر سال ۹۹ با رفتن ترامپ و شروع کار دولت بایدن مذاکرات ۱۴ شروع و در اسفند ماه به توافق رسیدیم که قرار شد

گفت‌وگوی تمدن‌ها؛ نظریه‌ای که موضوع سال جهان شد

جای خالی گفت‌وگوی تمدن‌ها در دیپلماسی

محمد علی اب‌ط‌حی: گفت‌وگوی تمدن‌ها بخشی از تاریخ دیپلماسی ایران است

◀ اهمیت گفت‌وگوی تمدن‌ها درک نشد

یک فعال سیاسی اصلاح‌طلب اظهار داشت: ایده «گفت‌وگوی تمدن‌ها» نه تنها بخشی از تاریخ دیپلماسی ایران است، بلکه می‌تواند همچنان به‌عنوان الگویی الهام‌بخش دربرابر چ‌غتمان‌های مبتنی بر خشونت و تقابل عمل کند؛ الگویی که ریشه در فرهنگ و تمدن اسلامی-ایرانی دارد و ظرفیت آن را دارد که دوباره به بحث‌های جدی سیاست جهانی بازگردد. حجت الاسلام سید محمدعلی اب‌ط‌حی با اشاره به سال‌روز گفت‌وگوی تمدن‌ها گفت: چارچوبی که آقای خاتمی در سیاست داخلی و سیاست خارجی بنا گذاشت بر مبنای گفت‌وگوی تمدن‌ها بود. گفت‌وگوی تمدن‌ها در برابر شعار جنگ تمدن‌ها بود که آن روزها خیلی فعال و جدی بود. وی ادامه داد: جنگ تمدن‌ها و فرهنگ‌ها بیشتر به عنوان یک شعار برای رویارویی‌های سطح کلان جهانی مطرح شده بود. گفت‌وگوی تمدن‌ها هم‌زمان با حضور آقای خاتمی در عرصه ایران شکل گرفت و فضایی که در دنیا از رویارویی‌های ایران و خشونت‌هایی که از ایران تبلیغ می‌کردند، ایجاد شده بود، به این موضوع اهمیت بیشتری داد. رئیس دفتر رئیس جمهور در دولت اصلاحات بیان کرد: در چنین شرایطی، هم حضور آقای خاتمی و هم این شعار گفت‌وگوی تمدن‌ها در سطح جهانی پژواک بسیار بزرگی داشت و بسیار مهم بود که روابط بین دولت‌ها ملت‌ها و روابط دیپلماتیک جهانی و ارتباطات بین‌الملل بر اساس گفت‌وگو پایه‌ریزی شود. زیرگفت‌وگو جایگزین جنگ و خشونت‌های جنگ طلبانه است. اب‌ط‌حی تصریح کرد: متأسفانه در داخل، به خاطر رقابت‌های داخلی، اهمیت موضوع به درستی درک نشد و در د‌عوا‌های داخلی کارشکنی‌هایی انجام شد که این اتفاق نیفتد. برخی تصور می‌کردند که این اتفاق، سودش به شخص آقای خاتمی می‌رسد در حالی که سود آن به نظام تعلق داشت و این بسیار مهم بود که در سطح جهانی، بارادایم روابط جهانی بر اساس یک نظریه‌ای که از ایران و انقلاب اسلامی می‌آید، شکل می‌گرفت. این نظریه از زبان رئیس جمهور و یک روحانی و از زبان یک مسلمان مطرح می‌شد و می‌توانست اتفاق بسیار مهمی در تاریخ اسلام، دین و ایران باشد.

سیاست

گزارش

حسین مرعشی مطرح کرد

اسنپ‌بک برنمی‌گردد

دبیرکل حزب کارگزاران سازندگی در خصوص تجدیدنظر در ارتباط با دنیا اظهارداشت: اساس کار این است. راهبردها باید کاملاً بر اساس منافع ملی و واقعیت‌ها تنظیم شود. از زوایای مختلف می‌توان به این قضیه نگاه کرد. یک از زاویه ملی است؛ یعنی بگوییم اصل ایران است. اگر کسی بگوید که من یک شیعه هستم، اینجا حکومت مستقر شیعی بر مبنای فقه اهل بیت اداره می‌شود و اگر کسی شیعه است، باید بفهمد که ایران مهم است. اقتصادنیوز نوشت: حسین مرعشی گفت: اگر کسی خود را انقلابی می‌داند و خود را حامل یک پیام انقلابی برای نجات مستضعفان دنیا می‌داند، باید بداند که ایران مهم است و ایران اگر زمین‌گیر شود، لبنان هم زمین‌گیر می‌شود، عراق، یمن و... هم زمین‌گیر می‌شوند.

از هر زاویه‌ای که هرکس می‌پسندد و هرکس دوست دارد، ایران، اسلام و شیعه و انقلاب را دوست دارد، هرچه هست، اول باید ایران را دوست داشته باشد و اگر می‌خواهیم به ایران فکر کنیم، باید نه خود‌باخته و نه مغرور باشیم و نباید خودمان را کوچک فرض کنیم و هم نباید خودمان را بیش از واقعیت ارانه کنیم.

کاملاً با واقعیت‌ها سیاست‌هایمان را تنظیم و حرکت کنیم. وی ادامه داد: شرایط ما الان خوب نیست، اما می‌توانیم کاملاً این شرایط را تغییر دهیم. کار پیچیده‌ای نیست و همین امروز هم اگر مقامات عالی رتبه کشور تصمیم بگیرند جهت‌گیری‌های کشور را درست کنند، بهبود شرایط آغاز می‌شود و مسیر بهبودی در یک دوره ۵ ساله تا ۱۰ ساله، انجام می‌شود، به جای اینکه شروع به تشدید مشکلاتمان کنیم، می‌توانیم روند مشکلات را کاهش کنیم.

این فعال سیاسی در خصوص الگوبرداری از مدل چین بیان کرد: کشورهای در حال توسعه، همیشه به تجربیات کشورهای دیگر نگاه کردند. زمانی مدل کره جنوبی مطرح بود و یک زمانی مدل برزیل. آخرین مدلی که موفق شده مدل چین است.

نگاه ما این است که نگاهمان به شرق و غرب باید متعادل باشد. از نظر من هیچ مزیتی نه غرب به شرق دارد و نه شرق بر غرب. هرکشوری دنبال منافع خوداست و ما هم باید دنبال منافع خودمان باشیم. هر کشوری تکنولوژی بهتر و ارزان‌تر داد، هرکس به ما سهم از بازار داد، هر کشوری که در عرصه بین‌المللی با ما همراهی بیشتری کرد، دقیقاً بر اساس منافعمان باید رویابطمان را با آنها تنظیم کنیم. وی ادامه داد: همان‌طور که آنها دقیقاً از زاویه منافع ملی، روابط‌شان را با ما تنظیم می‌کنند، چه روسیه، چه چین و یا هرکشور دیگر در دنیا. اما دوستان نگاه‌شان به شرق پرنرگتر است.

وقتی به شرق نگاه می‌کنیم می‌بینیم که دو قطب مهم دارد؛ یکی روسیه و دیگری چین. اگر ما نگاه‌مان به شرق است، چرا به چین نگاه نکنیم و به روسیه بیشتر نگاه کنیم؟ روسیه کشور مهمی است و حتماً باید روابط مناسبی با آن داشته باشیم، اما مدل تحولات در روسیه به مدل تحولات در چین متفاوت است. هیچ‌وقت در چین، نه ما‌ئو و نه منتقدان و نه جانشینانش، هیچ‌کدام کشورشان را تا مرز فروپاشی نبردند، اما در شوروی سابق این اتفاق افتاد.

آنها متوجه شدند، مشکلات دارند، اما به جای اینکه دنبال راه حل‌های مناسب بروند از موضع قدرت با غرب گفت‌وگو کنند و تکلیف خود را روشن کرده و مسیر را باز کنند، به سمت فروپاشی رفتند. فروپاشی در اتحاد شوروی خیلی به اردوگاه شرق در دنیا لطمه زد. اگر بخواهیم به شرق نگاه کنیم: اولاً چین اولویت دارد. دوم اینکه بیش از آنچه که ما به دانش چین نیاز داریم، چین نگاه کنیم، به مدل مدیریت سیاسی، اقتصادی چین نگاه کنیم. چینی‌ها در دوره حاضر موفق‌ترین هستند.

◀ منافع اقتصادی

مرعشی درباره راهبر مناسب ایران در مذاکره بیان کرد: من مدت هاست که تشخیص‌ام این است که اولویت ایران اقتصاد است. یعنی اقتصاد و رشد اقتصادی حتی دورقمی اقتصاد ایران برای یک دوره طولانی، باید سیاست محوری جمهوری اسلامی باشد. یعنی برنامه هسته‌ای ما، حضورمان در منطقه و روابط‌مان با کشورهای مختلف، همه را بر اساس منافع اقتصادی مان تنظیم کنیم.

آن چیزی که جمهوری اسلامی و ایران را تهدید می‌کند و مردم را در فشار قرار داده است، اقتصاد است. اقتصاد باید، سیاست محوری و راهبرد اصلی کشور شود و همه سیاست‌های دیگر نظام باید خودشان را با آن تنظیم کنند. یعنی هیچ حرکتی نباید انجام دهیم که به اقتصاد ما لطمه بزند و رشد ما را کاهش دهد.

استاندار کرمان عنوان کرد: تحریم بالای اقتصاد ایران است و حتماً باید رفع شود. ما امکانات داریم و باید بخشی از بازارمان را بدسیم و بخشی از بازار دنیا را بگیریم. ما کشوری هستیم که ظرفیت بالایی برای سرمایه‌گذاری داریم. وی در مورد احتمال بازگشت اسنپ‌بک اظهارکرد: به جزئیات نمی‌خواهم ورود کنم، اما به‌طور کلی تحلیل من این است که اسنپ‌بک برنمی‌گردد.

الان موضوعی است که در حال مذاکره‌ایم و نمی‌توانم بگویم که چه اتفاقی رقم خواهد خورد. فقط می‌توانم به‌صورت کلی بگویم که اسنپ‌بک اعمال نخواهد شد. دبیرکل حزب کارگزاران ابراز کرد: رویایی‌ها جدی بودند. اما ایران هم توان چانه‌زنی‌های دیپلماتیک‌اش کم نیست و می‌تواند این مساله را مدیریت کند.

اگر مهلت اجرای اسنپ‌بک تمدید شود، یک دوره زمانی اتفاق می‌افتد و فرصتی به‌وجود می‌آید و در آن فرصت ایران باید گفت‌وگوهای اصلی خود را با دنیا آغاز کند. مرعشی در خصوص مذاکرات ایران با اروپایی‌ها تصریح کرد: اروپایی‌ها الان تعیین‌کننده نیستند. ما نباید بگذاریم اتحادی بین اروپا، آمریکا و اسرائیل شکل گیرد و بیشتر از این اثر نرشد ندارد. تمام باید هم‌راهی‌اش با آمریکا بوده است. آمریکایی‌ها الان همکاری اروپا را قبول ندارند.